

Általános képlet: $Cu_6 S_7 As_2$. — Cu_3 helyettesíthető Ag_2 , Zn , Mn , Fe által. As_2 helyett Sb_2 léphet be; miáltal következő általános képlet áll elő:

As
 Sb }² $S_7 M_6$ a hol M (metallum) azon mennyiségét jelenti az említett fémek valamelyikének, a mely egy atom ezüsttel egyenértékű. DR. HIDEGH KÁLMÁN.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Fegyzőkönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

XVIII. VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS.

1879, márcz. 19-ikén.

Elnök: THAN KÁROLY.

Titkár előterjeszti a Földmiv. Miniszteriumnak 1637. sz. a. kelt leiratát, melyben a múlt évben eladott Johnson „Hogy nő a vetés“ című munkájának 28 példánya után járó 29 frt. 19 krt utálványozza. Köszönettel vétetik.

A növényteni bizottság jelenti, hogy Buza János pályanyertes műve, melyet kiadásra a társulatnak felajánlott, némi javítások és megfelelő rajzok alkalmazása mellett kiadható. A szükséges javítások megtételére és a megfelelő rajzok összeválogatására Klein Gy. tanár úr vállalkozik. Köszönettel vétetik. A munka szerzője e feltételekről tudósítandó, avval a megjegyzéssel, hogy a javításokon átesett munka, neki, netaláni észrevételeinek megtétele szempontjából annak idején meg fog küldetni. A kiadás költségei az országos segélyből lesznek fedezendők.

Ugyancsak a növényteni bizottság jelentést tesz Hazslinszky Frigyes „Magyarország lombmohái“ és „Magyarország májmohái“ című, az országos segélyből megbízás alapján készült két munkájáról. A választmány a bizottság véleményét magáévá teszi. Erről a szerző tudósítandó.

Titkár jelenti, hogy a dévai reáliskola igazgatósága az ifjúsági könyvtárnak ajánlékozott kiadványokért köszönetet mond. Tudomásul vétetik.

Titkár jelenti, hogy Dr. Hidegh Kálmán pályanyertes művét a magyarországi fakóérczek kémiai elemzéséről, a Társulatnak kiadásra ajánlja fel. A választmány a munkát a bírálókat alapján kiadásra elfogadja; és minthogy tudományos értéke van, kinyomatását 4-edrétaalakban, két hasábsan, magyar és német nyelven tartja készírtének. A nyomtatás költségei az országos segélyből lesznek fedezendők.

Dr. Entz Géza „Tanulmányok a Vég-lények köréből“ című munkája beadásának határidejét f. é. végeig meghosszabít-

tatni kéri. A választmány a benyújtá idejét a kívánt határrnapig meghosszabítja.

Titkár jelenti, hogy Miklovics György rimaszombati tanár által Társulatunknak hagyományozott 100 frt. tényleg beérkezett. Nem mulaszthatja el e mellett Hamaliár Károly rimaszombati gyógyszerész buzgóságáról megemlékezni, melyet az összegnek mielőbbi folyóváttele és beérkezése ügyében kifejtett. A választmány az összeg beérkezését tudomásul veszi és Hamaliár Károlynak jegyzőkönyvileg köszönetet szavaz.

Titkár jelenti, hogy a Szeged városát sújtó csapás alkalmából az elnök beleegyezésével a választmány nevében egy felszólítást küldött szét a társulat budapesti tagjaihoz, melyben tudatja, hogy a Társulat a szegediek javára belépti díjak mellett természettudományi estélyt rendez, melyen Wartha Vincze „A vizről, kémiai szempontból“ tart előadást. Ez intézkedésének utólagos jóváhagyását kéri. A választmány a titkár eljárását teljesen jóváhagyja.

Titkár jelenti, hogy a Könyvkiadó Vállalatnak 1682 aláírója van, és hogy Reclus első kötetének nyomtatása már kezdetét vette. — A Füzetes Vállalatból megjelent Keleti Károly előadása Magyarország népesedési mozgalmáról 4 ábrával és egy térképpel. Tudomásul van.

A múlt vál. ülés óta a könyvtárba következő ajándékok érkeztek: Dr. Weiss Sándor, Kimutatás az aradi magánkórház 1878. évi működéséről, szerző ajándéka; — Rau, Die Entwicklung der modernen Chemie, Georgievits Pál ajándéka; Commission superieure du Philloxera, a Földm. miniszterium ajándéka. Köszönettel vétetik.

Titkár elszomorodással jelenti, hogy a múlt v. ülés óta hatan hunytak el tagtársaink közül, névszerint: Böszörményi József alispán Ungvárott, Csink James tanító Bácsán, Gaál János orv. növ. Budapestben,

Halász István birt. T.-Abád-Szalókon id. Mácsay Lukács magánzó Bpsten, Strebiczky Irén kapuczinusrendi főnök Budapesten. Szomorú tudomásul szolgál.

Kiléptek s részben mint régi adósok kitöröltettek 17-en. Tudomásul van.

Az újtagokulajánlottak nevei felolvasztak és mindannyian, számra 23-an megválasztottak; velők a tagok létszáma, a vesztéseket leszámítva 5052-re emelkedett, kik között 70 hölgy van.

XVI. S Z A K Ü L É S.

1879, marc. 19-ikén.

Elnök: THAN KÁROLY.

I. Hasenfeld Manó: A bőr fel-szívó szerepéről a fürdőben értekezett. Kifejtette és tudományos tekintélyek kísérletei által támogatta azon saját meggyőződése alapján szerzett nézetét, hogy a bőr által a

fürdő vízében oldva levő sók egyáltalában fel nem vétetnek a testbe.

II. Szily Kálmán: A Föld alakjáról terjesztett elő újabb adatokat. (Bővebben a májusi füzetben.)

LEVÉLSZEKRÉNY.

(9.) Z. I. úrnak K.-on. A beküldött hernyók az *Agrotis segetum* nevű pille hernyói. E közönséges és gyakran kártékonyan fellépő faj hernyói augusztustól októberig, vagy kedvező idő mellett novemberig is pusztítják a növényzetet, s azután a porhanyó földbe, vagy a göröngyök alá rejtözve kitelelnek. Tavaszkor már csak rövid ideig esznek, s midőn körülbelül 38 milliméternyi nagyságot elértek bábbá változnak egy vékony földből készült gubóban, melyből a vöröses- vagy sárgásbarna báb májusban, júniusban vagy júliusban lesz lepkévé. Ezek felső-szárnyai sárgás- vagy sötétszürkék, a korogon három rendetlen, az első oldalszéleken szintén néhány barna foltocskával s a szárnyak oldalszélelével, ettől kissé beljebb helyezett, párhuzamosan húzódó vékony cziczakos barna vonallal; mely rajzok azonban a sötétebb példányoknál, kivált a nőstényeknél, kevésbé feltűnők. Az alsó-szárnyak szennyes-fehérek többé-kevésbé barnás erekkel és szegélylyel. A test hossza 12—16, a kiterjesztett szárnyaké pedig 28—35 milliméter. Éjjel röpkednek, s a nőstények növényzsárokra vagy alacsonyan fekvő levelekre rakják le mákszem nagyságú petéiket, melyekből 10—20 nap múlva kelnek ki a hernyók.

Irtószzerű ajánlatik a hernyóknak éjjelenként lámpa mellett való összegyűjtése, vagy azoknak nappal, búvó helyeiken, mely a rongált növényzet közelében van, felkeresése, a vetések melletti elhanyagolt és gizgaz által ellepett részeknek, valamint a farlónak felszántása, a vetésnek hengerezése, mi főleg ősz elején, nap lementé után késő estig, vagy éjfélig alkalmazandó, midőn ez állatok rejtett helyeikből előjövén, a növényzetet pusztítani kezdik.

FRIV. J.

(10.) Az Edison-féle phonograph hazánk fővárosában, valamint nagyobb vidéki városokban bemutatattván, meglepetéssel tapasztalhattuk, mily hűséggel adja vissza a hozzá intézet beszédet, vagy dallamot; de bizonyosan az sem kerülte el a szakemberek figyelmét, hogy csakis azon hangokat írja le és adja vissza, melyeket közvetlen juttattunk a készülék szájcsovóbe, sőt ez esetben is főleg csak az erős, érczes hangok iratnak le kellő erővel. Azt hiszem e foglalkozáson nagyobb átalakítás és költség nélkül lehetne segíteni, sőt még egyéb előnyöket érhetnénk el. Így a többi között, a phonograph a gyöngé, vagy tőle nagyobb távolban ébresztett hangokat is leírhatná, továbbá hangját messze helyiségekben is észrevehetővé tehetnők.

Aki a mikrofonnal kísérleteket tett, bizonyosan tapasztalta, hogy a készülék segédkezése mellett a telephon lemeze gyöngébb hangokra is mily erős rezgésbe jó, valamint azt is, hogy a mikrofonhoz intézett hangok, a nagyobb távolba helyezett telephont is megszólalásra készítetik. Ezen tények azon gondolatra vezettek, hogy e három készülék czélszerű összekapcsolásával a fönnebb jelzett előnyöket elérhetnők, s e nevezetes találmányok gyakorlati értékességét emelhetnők.

Véleményem szerint ezen összekapcsolást következőképen lehetne eszközölhetni: A phonograph hangátvevő vas lemeze elé, a szájcsovó helyett, a telephon mágnesinductora, vagy ehhez lényegben megegyező, de a lemez érzékenységéhez viszonyított mágnesinductor helyezettnek, és ez vezetők által a telep- és mikrofonnal kapcsolatnék össze. Ily berendezés mellett a mikrofon lenne a hangátvevő, s a telep villanyossága közvetítőné a rezgést a phonograph lemezével

mely hihetőleg nagyobb távolságnál is ép oly pontosan és erővel átvinné a rezgéseket, mint tapasztalás szerint a telephon átvézi. Ha a phonographot meg akarjuk szólaltatni, a mágnesinductor helyett a lemez elé ismét a szájcsovét csavarhatnók vissza; vagy pedig, ha az önlemezen a jegyek gyöngék volnának s így a visszaadott hang alig hallható, vagy pedig ha a phonograph hangját távol helyiségekben akarnók meghallgatni: meghagyhatnók az előbbi berendezést, csak a mikrophon és telep közé kapcsolnánk egy telephont.

Ily dolgokban természetesen terv és ajánlat helyett legjobb volna tényekkel előállani; az elmélet, az okoskodás szép dolog, de a kísérlet-adta igazoló eredmény adja csak meg neki a valódi értéket. Azonban én nem vagyok azon helyzetben hogy a kísérleteket, próbákat megtehetném, mert phonograph-fal nem rendelkezem s reményem sincs, hogy hamarjában kívánt pontosságú készüléket szerezhethnék: éppen ez volt oka, hogy bátorkodtam a föntebb érintett s talán nem egészen életképtelen eszmét a Természettudományi Közlöny tisztelt olvasói előtt megpendíteni, azon reményben, hogy azok, kik oly helyzetben vannak, hogy e téren kísérleteket tehetnek, megteszik azt, s az eredményről szívesek lesznek közlőnyünk lapjain az érdeklődőket tudósítani. INCZÉDY DÉNES.

(11.) A phonograph, telephon és mikrophon föntebb javasolt kapcsolata ellen nem tehetni elvi kifogást; azonban alig hihető, hogy az eredmény a várakozásnak megfeleljene. Mert a phonograph lemeze csak erős rezgések iránt érzékeny, s azokat is nagy mértékben gyöngítve adja vissza; ennél fogva a telephon lemezétől származó, rendkívül gyöngre rezgéseket bizonyosan képtelen lesz visszaadni. A telephon lemezének rezgéseit az újjammal még nem voltam képes megérezni, míg ellenben a phonograph rezgő lemezének mozgását, mely benyomásokat szolgáltat, nagyon jól érezni, miből kitűnik, hogy a kettő közt nagy különbség van. — A phonograph sokkal durvább eszköz, mint a telephon vagy mikrophon.

SCHULLER ALAJOS.

(12.) A *Maclura aurantiaca*, Nutt. nevű fa magvából 12 adagot ezennel felajánlok a növényhonosítás kedvelőinek kísérlettevésre.

E fa, tapasztalásaim szerint, hazánkban jó sikerrel honosítható. E fát L e w i s

angol fűvész 1804-ik évben találta Észak-amerikában. Texasban „nyilnak való fa“ a neve, mivel fája igen erős és ruganyos. Északamerikában kiválóan áthatatlan élő sövényekre alkalmaztatik, a mely czélra semmi féle fa sem versenyezhet vele, mert hatalmas, erős, tűhegyű tüskékkel fedett igen hajlékony hajtásai minden kívánatos alakba köthetők vagy fonhatók.

A fa nagyra nő; igen szép, sűrű lombos, terebélyes koronát képez; fája oly tartós, oly hajlékony és ruganyos, hogy hazájában mindennemű házi és gazdasági szerszámra, valamint kocsi-részletekre is használtatik.

A fa nálunk száraz homokban is jól díszlik; így a budapesti homoktalajú állatkertben, hol szép sövények léteznek belőle, melynek hajtásai soha nem fagynak el.

A magot április hó vége felé nedves homokba keverjük és nem igen meleg helyen tartjuk, míg csírázni kezd; ekkor azonnal a szabadba vetjük. — Az 1 éves zsenge plántákat tanácsos télre földdel befedni; a következő években ez már nem szükséges.*

MARC.

(13.) L. I. úrnak N-kon. Kétségtelen, hogy a beküldött két *corpus delicti*, a fiatal búzaplánták, egy-egy *legybábót* és nem petét rejtenek, és daczára annak, hogy a levélben meglehetősen összenyomattak, a jelleges csolnakalak mégis kivihető rajtok; továbbá az előfordulás helye a fiatal növényen, és az általa okozott pusztítás módja után ítélve, igen valószínű, hogy ez esetben a hirhedt *Cecidomyia destructor*-ral van dolgunk, mely éppen a korai téli vetésekre rakja le petéit.

E fekete színű, $1-1\frac{1}{2}$ vonal hosszú, gyengéd de veszedelmes legyecské, tavasszal hagyja el a bábaktarót s petéit a nyári vetésekre rakja le. Az ezen petékből kikelő álczák a nyári vetéseket pusztítják, ezeken báboznak be, és július—augusztusban jelenik meg a legyecskének *második generációj*a, mely petéit szeptember végeig a téli vetésekre rakja.

Eddig csak a búzán és a rozson figyeltek meg. A dolog további megvizsgálására igen kívánatos volna a báboktól meglepett növénykékből egy jó csomót külön katalyában beküldeni. K. J.

* Akik e magvakból kísérletre óhajtanak, forduljanak a Társulat titkári hivatalához. SZÉKK.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.